

بسم الله الرحمن الرحيم

هشدارهایی

درباره مهریه

سرشناسه: دفتر پژوهش‌های اسلامی سازمان زندانها

عنوان: هشدارهایی درباره مهریه

تکرار نام پدیدآور: تهیه و تنظیم دفتر پژوهش‌های اسلامی سازمان زندانها

مشخصات ظاهری: ۲۰ص، [جیبی]

ISBN: 978-600-5098-39-6

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس،

موضوع: مهر - قوانین و مقررات - ایران

موضوع: مهر - راهنمای آموزشی

رده کنگره: ۱۳۹۲، ۵۷۵ / ۲ / ۱۸۹ BP

رده دیویی: ۲۹۷/۳۶ شماره مدرک: ۲۹۳۳۷۷۲

هشدارهایی درباره مهریه

تهیه و تنظیم: دفتر پژوهش‌های اسلامی سازمان زندانها

به سفارش: ستاد دیه کشور

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۲

تیراژ: ۵۰۰/۰۰۰ جلد

قطع: جیبی

صفحه: ۲۰ صفحه

شابک: 978-600-5098-39-6

هشدارهایی درباره

مهریه

مهریه در ذهن و ضمیر ما

«مهریه»، واژه زیبایی است که وقتی پژواک آن به گوش می‌رسد، آبشارهایی از مهر و محبت بر فضای قلب آدمی فرو می‌ریزد و ذهن و ضمیر را با بهار و شکفتن و شادی، پیوند می‌زند.

واژه معادل آن در فارسی، «کابین» است. واژگان مترادف «مهریه» در زبان عربی، صدق، نحلّه، فریضه و اجر می‌باشد. تقریباً همه این کلمه‌ها نیز با درستی و صداقت و صمیمیت، توأم است؛ مثلاً «صدق» در اصل از «صدق» گرفته شده و دلالت بر رغبت صادقانه مرد به زن

دارد و یا به خاطر آن که نشانهٔ صدق ایمان است یا نشانهٔ راستین بودن علاقه مرد به زن است.

یا «نِخْلَه» در لغت به معنای بخشش از روی رضایت خاطر به کار رفته‌اند، برخی گفته‌اند: مَهر را از آن جهت «نِخله» گویند که عطیۀ مرد همانند عطیۀ زنبور عسل، عوض مالی ندارد.

یا «أجر» (جمع أُجور)، به معنای پاداش ثواب و مهرورزی استعمال شده است.

ببینید که لفظ و معنای «مهریه» چگونه موج‌هایی از عطر دل انگیز مهر و صفا و راستی را به مشام می‌رساند. خداوند متعال که چنین چیزی را در آغاز ازدواج واجب گردانیده همین منظور را از آن دانسته است؛ یعنی مرد با مقدار معین دارایی که به زن می‌دهد او را به اطمینان و

طمأنینه برساند و بدین سان قلباش را به آرامش و شادمانی برساند.

اما سوگمندان باید گفت که امروزه «مهریه» در اثر نا آگاهی و نامهربانی برخی، به جای این که مهرآفرین باشد، موجب اختلاف و بحران و گاه گرفتار شدن «مرد» در پشت میله‌های زندان شده است!

آری، یکی از آمارهای مربوط به جمعیت کیفری زندان‌ها متعلق به افرادی است که به علت ناتوانی در پرداخت مهریه و شکایت همسران خود در زندان‌ها به سر می‌برند. این افراد که به موجب قانون محکومیت‌های مالی تا زمان ادای دین باید در زندان بمانند، علاوه بر هزینه‌های گزاف برای دولت، موجبات آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی می‌شوند.

فلسفه مهریه

مهریه که مرد از روی رضا و رغبت برای همسر خود در نظر می‌گیرد، در حقیقت، هدیه‌ای است که او برای مطمئن سازی زن به صفای قلبی خویش و پاسخی مثبت و صمیمانه به پیشنهاد عشق اوست. مرد با اعطای این هدیه می‌خواهد بگوید تو را دوست دارم، به عشق ورزی تو احترام می‌گذارم و صفای تو را ارج می‌نهم.

استاد مطهری در این باره می‌نویسد: «مهر، تدبیری از ناحیه قانون خلقت برای بالا بردن ارزش زن و قرار دادن او در سطح عالی‌تری است. مهر به زن، شخصیت می‌دهد و ارزش معنوی مهر برای زن، بیش از ارزش مادی آن است.»[□]

□. نظام حقوق زن در اسلام، ص ۱۲۵.

مهریه، غیر از پشتوانه حمایتی از زن، تأثیرات مثبتی هم بر مرد دارد و جایگاه و هویت او را نیز قوت می‌بخشد. هزینه کردن مرد برای مهریه، گواهی بر استواری و پای بندی او به عقد ازدواج است و نشان می‌دهد که مرد با صفای دل و در کمال درست‌کاری، ازدواج را پذیرفته است و قصد فریبکاری ندارد.

سیر تاریخی مهریه

مطالعه تاریخی حقوق زنان نشان می‌دهد که مهریه در شمار قوانین ابداعی اسلام نیست، بلکه آثار آن اقوام پیش از میلاد و در قوانین بابل و سومر دیده می‌شود. اکثر ادیان گذشته از جمله زرتشت و یهود، مهریه را به گونه‌ای در قوانین خود، جای داده‌اند. ردّ پای این قانون

در میان ساکنان یونان و ایران باستان و عربستان قبل از اسلام نیز دیده می‌شود.

در اکثر موارد، پرداخت مهریه از طرف مرد یا خانواده وی جهت عمل زایمان و مسائل مربوط به روابط زناشویی بوده و در صورتی که زنی توانایی باروری نداشته، مرد می‌توانست آنچه را به عنوان مهریه به زن یا پدر وی پرداخت کرده پس بگیرد. در نهایت اسلام نیز با اعمال اصلاحاتی، یعنی تعلق مهریه به شخص زن به جای پدر وی رسم مهریه را امضا نموده است.

اسلام در زمان خود، انقلابی در ابعاد مختلف قانون حاکم بر جامعه عربستان ایجاد کرد. در عربستان قبل از اسلام، زن وضع مخصوصی داشت و نه تنها شخصیت و حقوقی برای زن قائل نبودند، بلکه اصولاً با وجودش هم مخالفت داشتند؛ به طوری که اعراب، داشتن دختر را

ننگ و عار، تلقی می‌کردند. با ظهور اسلام، وضعیت زن همچون سایر امور اجتماعی کاملاً تغییر یافت و قرآن کریم هر رسمی را که موجب تزییع مهریه زنان می‌باشد منسوخ کرد و تعداد بی‌شمار همسران را به چهارتا در نکاح دائم، محدود کرد.

مبلغ مهریه

در آموزه‌های دینی به کم بودن مهریه و آسان‌گیری در آن، بسیار سفارش شده است. پیامبر گرامی اسلام ^θ فرمود:

«بزرگ‌ترین و با برکت‌ترین ازدواج آن است که مهریه در آن کم باشد.»[□]

□. وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۷۵.

همچنین آن حضرت فرمود:

«بهترین مهریه، سبک‌ترین آن است.»[□]

امیرمؤمنان علیؑ در این باره فرمود:

«مهریه را سنگین نگیرید که مایهٔ کینه و دشمنی

است.»[□]

پس از نظر اسلام، مهریه کم، امر مطلوبی است که مسیر ازدواج را هموار می‌کند و نابسامانی‌های فراوانی را از سر راه خانواده و اجتماع بر می‌دارد. اما مهریه زیاد، هر چند در آغاز به ذائقه برخی، خوش می‌آید، اما در ادامهٔ زندگی، آثار مخربی دارد که در عنوان بعدی به آن اشاره می‌کنیم.

□. همان.

□. همان.

عوامل افزایش مهریه و پی آمدهای آن

چرا مهریه در جامعه امروز، افزایش یافته است؟ در پاسخ به این پرسش باید گفت:

نسیه بودن مهریه (مهریه را در همان آغاز از مرد نمی گیرند، لذا نسیه است)، چشم و هم چشمی، رواج ارزش های مادی و گسترش روحیه تجمل گرایی و رها کردن زندگی و طلاق دادن آسان از سوی برخی مردان بی تعهد و هوسران، چهار عامل بسیار مهم در افزایش مهریه به شمار می روند.

باید با این عوامل و زمینه ها مبارزه کرد تا بتوان جلوی این افزایش را گرفت. از سوی دیگر، اگر دختران و خانواده ها به آثار ناگوار مهریه سنگین توجه کنند شاید از این پدیده نامبارک، دور شوند؛ برخی از آن ها را به اختصار بر می شمیریم:

۱. مهریه زیاد، جنبه عاطفی و محبت آمیز مهریه را هدف اصلی آن است- از بین می برد و تنها جنبه مادی اش را باقی می گذارد.

۲. در صورت بروز بحران و اختلاف، به سبب بالا بودن مهریه و ناتوانی مرد در پرداخت آن می کوشد که زندگی را به قدری بر زن تنگ بگیرد که مجبور به بخشش آن و نجات خود شود.

۳. مهریه سنگین، مانع ازدواج برخی جوانان می شود و سن ازدواج را بالا می برد که این خود، زمینه ساز بحران های عاطفی و جنسی بی شماری می شود.

۴. سخت گیری در خصوص مهریه زیاد، موجبات رنجش داماد را در پی دارد و باعث کینه توزی می شود و چه بسا تا آخر عمر، باقی بماند.

مهریه را کی داده کی گرفته!

این سخن ضرب المثل گونه که معمولاً در مجالس اولیه می‌گویند: «مهریه را کی داده و کی گرفته»، بسیار فریبنده و اغواگر است. برخی خانواده‌ها می‌گویند: ما فقط برای این که حفظ آبرو کنیم و بتوانیم پاسخ اطرافیان را بدهیم یا این که دخترمان در نزد دختران فامیل و دوستانش سرفراز شود این پیشنهاد را می‌دهیم و گرنه قصد گرفتن مهریه را نداریم. سپس مهریه‌ای را تعیین می‌کنند که داماد، اگر تا سالیان سال هم کار کند، قادر نیست حتی نیمی از آن را بپردازد.

داماد غافل یا عاشق، بی‌خبر از پی‌آمدهای حقوقی چنین مهریه سنگین و سند تعهدآوری را امضا می‌کند که آثار ناگواری برای فردای زندگی خود و خانواده‌اش را دارد. مهریه‌ای که مبنای شرع و قانون مدنی جمهوری

اسلامی ایران به محض عقد، بر ذمّه شوهر است و زن، مالک آن می‌باشد و حتی برخی از آنان با توسل به قانون تا مرز گرفتار کردن شوهر، پیش می‌روند!

پس به هوش باشید که آن سخن کوتاه و شعرگونه، شعور شما را نگیرد و بهار جوانی و نشاط شما را در راهروهای دادگاه و سپس زندان به پاییز و خزان، مبدّل نسازد. اکنون بدانید که مهریه را گرفته و می‌گیرند و شما می‌مانید و قرض دین سنگین.

چه باید کرد؟

چه باید کرد و چه کنیم تا مهریه به مسیر اصلی و طبیعی خود بازگردد و برای خانواده‌ها دردسرساز نشود. به نظر ما بهترین راه، آگاهی دادن به پسران و دختران و خانواده هایشان است، از این رو در این جا در دو قسمت، توصیه‌هایی را یادآور می‌شویم:

به پسران و مردان: مرد باید بداند که مهریه، دینی است که برگردن اوست و حقی است که شرع و قانون برای زن، مشخص کرده است. روایات بسیاری در بیان آثار کیفری نپرداختن مهریه از پیشوایان معصوم β وارد شده است. امام صادق γ فرمود: «پلیدترین گناهان سه

چیز است: قتل نفس، پرهیز از پرداخت مهریه زن و
 أُجرت اجیر»[□]

علاوه بر روایات، امروزه قانون هم پی‌گیر مطالباتی
 است که مربوط به دین می‌باشد و مهریه هم مربوط به
 همین موضوع است.

از همه این‌ها گذشته، مهریه هدیه و بخششی است
 که مرد برای زن در نظر می‌گیرد، حال اگر در فکر
 پرداخت آن نباشد از مروّت و جوانمردی به دور است. در
 قاموس انسانی، هدیه را باید با جان دل و از صمیم قلب،
 تقدیم کرد. روشن است که این مهم در صورتی مقدور
 است که مقدار آن به اندازهٔ وسع و توان آدمی باشد. پس

□. وسائل الشیعه، ج ۱۵، باب ۱۱.

مرد باید در همان آغاز، بررسی کند که آیا قادر به پرداخت دین یا هدیه خود هست یا نه؟

او نباید به مقدار و مبلغ و تعداد سگه‌هایی راضی شود که هیچ‌گاه قادر به پرداخت آن‌ها نیست. شور و عشق اولیه و فضای گل و بلبل‌ی چند ماه نخست، همیشه دوام ندارد و عوامل شیطننت آمیز گوناگونی از درون و بیرون دخالت می‌کنند. او باید به این فکر کند که هم اکنون مردانی به خاطر شکایت همسر برای گرفتن مهریه و ناتوانی در پرداخت آن، در زندان به سر می‌برند.

به دختران و زنان: زنان باید بدانند درست است که مهریه حق شان است، اما نباید برای رسیدن به آن، اصل و اساس خانواده را بر هم بریزند و آرامش و یکرنگی را از بین ببرند. آرزوهای دور و دراز، هم چون سرابی است که

هیچ تشنه‌ای را سیراب نمی‌کند. رسیدن به مهریه از راه شکایت و به زندان انداختن مرد، بهره و برکتی ندارد. زنان نباید تصور کنند که به محض ورود به دادگاه، مهریه به آنان پرداخت می‌شود. اگر زنان در مرحله عقد و پیش از آغاز زندگی مشترک، مهریه‌ای دریافت نکنند، گرفتن این حق، مستلزم رفت و آمد فراوان و صرف انرژی بسیار است.

زندگی محدود چندین ساله و پیچیدگی‌های دنیای امروز، ارزش آن را ندارد که اعصاب و آرامش خود و فرزندان و اطرافیان را بر هم بریزیم و شعله‌هایی از آتش اختلاف و درگیری و هیاهو را در مقابل خویش برافروزیم. بهتر آن است که از آرزوهای بیهوده دست بکشیم و با توکل به خدا فرزندان خوبی تربیت کنیم که بهترین

سرمایه‌اند. خداوند بر نیت‌های همه ما آگاه است و مطابق همین نیت‌ها و رفتارها به ما روزی می‌دهد.

مرد و زن، باید در کنار هم و دست در دست هم، با گنج بی پایان «قناعت»، زندگی را اداره کنند و بدانند که درخت قناعت، میوه‌های شیرین به بار خواهد آورد. اینان باید واقف باشند که آفتاب خوش بختی، پشت پنجره زندگی هر انسانی است و اگر پرده‌های آرزوهای بی جا را کنار بزنند بر آنان خواهد تابید.